

İSED

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt 1, Sayı 2, Aralık 2021

Makale Adı /Article Name

ROMANDAN BEYAZ PERDEYE:
HAYVAN ÇİFTLİĞİ

FROM NOVEL TO THE WHITE
SCREEN: ANIMAL FARM

Yazar

Nurhayat KÖKSAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-mail:

nurhayt_koksal@outlook.com

ORCID NO: 0000-0002-8386-0115

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 01 Kasım 2021

Kabul Tarihi: 10 Aralık 2021

Yayın Tarihi: 15 Aralık 2021

Kaynak Gösterme

Köksal, N. (2021). Romandan Beyaz Perdeye: Hayvan Çiftliği. *İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 1 (2), s. 118-133.

Ek Beyan: Yazar etik kurulu onay belgesinin gerekmediğini belirtmiştir.

Öz

Sinema kendisinden önce var olan sanat dalları ile iletişim halindedir. Fakat sinemanın diğer sanat dalları içindeki en güçlü bağı edebiyat ile dir. Edebiyat ve sinema tarih boyunca insanları kültür, bilgi, eğlence ve estetik zevk bakımından geliştirme işlevini de yüklenmiştir. İnsanın varlık şartlarından birisi de sanat yapmaktır. İnsanlık tarihi boyunca sanat dalları arasında geçişlerin ve etkileşimlerin olduğu görülür. Edebi bir eser olan romanın malzemesi dilken, sinemanın malzemesi görüntüdür. Televizyon ve sinemanın insan hayatında yer işgal etmesinden bu yana birçok eser sinemaya uyarlanmıştır. İngiliz edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan George Orwell'in 1945 yılında yazdığı Hayvan Çiftliği adlı eserde romandan sinemaya uyarlanan filmler arasında yer almaktadır.

İnsanoğlu ilk çağlardan bu yana her zaman daha iyinin hayalini kurmuştur. Bu hayalin ürünü olan ütopyalar da insanların daha iyi bir yaşam sürme isteğini, düşüncelerini dile getirmektedir. Bu idealler her yönüyle daha iyi bir toplum ve yönetim tasarısının oluşmasını sağlamıştır. Totalitarizmin sınırlarını zorlayan bu romanda farklı kimlikler yok edilmiş, düşünemeyen, sorgulamayan bireyler arzulanmıştır. Baskıcı rejimlerin birey ve topluma olan etkileri kitapta hissedilmektedir. Günümüzde hızla artmakta olan baskı rejimlerinin gelecekte daha da güçleneceği, bireylerin özgürlüklerinin gelecekte daha da sınırlandırılacağı romanda belirtilmektedir. Eser, geleceğe yönelik karamsar bir bakış sergilemektedir. Ayrıca roman distopik bir toplum kurgusunun korku ve zorbalık üretme potansiyellerine karşı uyarılar içermektedir. Bu yönetimlerin uzun ömürlü olmadığı da fark edilmektedir.

İncelememize öncelikle romandaki olaylara yer verilecek. Ardından Hayvan Çiftliği filmine yer verilecektir. Son olarak da edebi eserden beyaz perdeye uyarlanırken hangi değişikliklere uğradığı üzerinde durulacak ve romanın arka planında yer alan olaylar dile getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ütopya, Distopya, Totalitarizm, Hayvan Çiftliği.

Abstract

Cinema is in contact with the arts that existed before it. But the strongest bond of cinema among other branches of art is with literature. Literature and cinema; Throughout history, it has undertaken the function of developing people in terms of culture, knowledge, entertainment and aesthetic pleasure. One of the conditions of human existence is to make art. It is seen that there are transitions and interactions between the branches of art throughout the history of humanity. The material of the novel, which is a literary work, is language, and the material of cinema is image. Since television and cinema have a place in human life, many works have been adapted to cinema. Animal Farm, written in 1945 by George Orwell, one of the important representatives of English literature, is among the films adapted from the novel to the cinema.

Mankind has always dreamed of better since ancient times. The utopias that are the product of this dream, on the other hand, express people's wishes and thoughts for a better life. These ideals have led to the formation of a better society and management design in all aspects. In this novel, which pushes the limits of totalitarianism, different identities are destroyed and individuals who cannot think and do not question are desired. The effects of oppressive regimes on individuals and society are felt in the book. In the novel, it is stated that the rapidly increasing oppression regimes will become stronger in the future and the freedoms of individuals will be further restricted in the future. The book offers a pessimistic view of the future. In addition, the novel warns against the potential of a dystopian social fiction to generate fear and bullying. It is also noticed that these administrations did not last long.

In our study, first of all, the events in the novel will be mentioned and then the movie Animal Farm will be included. Elements represented by the characters of the novel in the background will be included. Finally, it will be focused on what kind of changes the literary work has undergone while adapting it to the big screen, and the events in the background of the novel will be expressed. In this study, it was tried to make a comparison of the book and the movie and to express the elements that remained in the background for the novel, which is talked about and whose influence continues today.

Keywords: Utopia, Dystopia, Totalitarianism, Animal Farm, Cinema.

Giriş

Sinema, kendinden önce var olan sanat dallarının hepsiyle iletişim halindedir. Fakat sinemanın diğer sanat dalları içerisindeki en güçlü bağı edebiyat ile dir. Sinema ortaya çıkışından bu yana edebiyat ile yakın bir ilişki içerisinde dir. Edebi metinlerin temelini oluşturan kurgu sinema ile edebiyatın ortak unsurlarındandır. Özellikle romanlar, sinemanın edebiyattan yararlandığı en önemli kaynak durumundadır. Sinema, kendisinden önce var olan; edebiyat, resim, müzik, tiyatro, heykel, dans gibi sanat dallarının hepsiyle iletişim içindedir. Ancak “Yedinci Sanat”, en güçlü bağı edebiyatla kurmuştur. Edebiyat eski çağlardan beri, insanlar arasında sözlü ve yazılı iletişim sağlayan araçlardan biridir. Sinemanın da bir kitle iletişim aracı olması, temelde bir ortaklık oluşturur. Bu iki iletişim aracı da kültürün gelişmesine katkıda bulunurken; insanları bilgilendirir, eğlendirir, olup bitenden haberdar eder, onların estetik zevkine hitap eder, bakış açılarını geliştirir ve zaman zaman da onları tartışmaya sevk eder. (Kale, 2010:266)

Sinema tarihi, sinemaya uyarlanmış sayısız edebiyat yapıtıyla doludur. Bunların hepsinde ortak olan sinemaya gidip film izlemeye başladığımızda yaşadığımız deneyimin artık okumaktan çok seyretmeye dayalı olmasındadır. Deneyimimiz bir roman ya da öykü okumaktan öylesine farklı bir noktaya gelir ki, bazı durumlarda bu olgu yazar ile sinemacı arasında tartışmalara yol açabilmektedir. Yine de sinemada çok başarılı edebiyat uyarlamalarına rastlamak söz konusudur. Şurası da bilinmeli ki iki farklı sanat dalının anlatım farklılığı buna kaçınılmaz olarak yol açmaktadır. Bu konu hem sanatçı hem de seyirci açısından irdelenmelidir. Bir edebiyat uyarlaması söz konusu olduğunda, yazar her ne kadar filmin yönetim takımı ile birlikte çalışsa da izlediği sanat filminin artık kendi kitabıyla pek bir ilgisi kalmamıştır. Bu hemen bütün edebiyat uyarlamalarında yazar ile sinemacı arasındaki çatışmanın en önemlisidir. Filmin oluşum aşamasında edebiyatın yerini artık sinemanın diline bırakmıştır. Başka bir deyişle yazının dili görüntünün diline uyarlanmıştır.(Yüce, 2005: 71) George Orwell tarafından yazılan ve daha sonra sinemaya uyarlanan *Hayvan Çiftliği* romanı da bunlardan biridir.

Asıl adı Eric Arthur Blair olan George Orwell, 1903 yılında Hindistan’ın Bengal eyaletinin Montihari kentinde doğar. Ailesiyle birlikte İngiltere’ye döndükten sonra, öğrenimini Eton College’de tamamlar. 1922-1927 yılları arasında Hindistan İmparatorluk Polisi olarak görev yapar. Ancak İmparatorluk yönetiminin iç yüzünü görünce bu mesleğin kendine uygun olmadığını görür ve 1928’de istifa eder. Yazarlık mesleğine devam etmek için İngiltere’ye döner. Yazarlığa olan sevgisini kendini yalnız hissettiği çocukluk yıllarına bağlamaktadır. “Çok erken bir yaşta belki de beş ya da altı yaşlarımdan beri büyüyünce yazar olmam gerektiğini biliyordum. Kelimelerle aramın iyi olduğunu ve hoş olmayan gerçeklerle yüzleşme gücüm olduğunu biliyordum ve bunun günlük yaşamın başarısızlıklarından kendimi koruyacağım özel bir dünya yarattığını hissediyordum.” (Crick, 1994: 1) Yazar 21 Ocak 1950’de hayatını kaybeder.

Eserleri: *Paris ve Londra’da Beş Parasız (1933), Burma Günleri (1934), Papazın Kızı (1935), Zambak Solmasın (1936), Wigan İskelesi Yolu (1937), Katalonya’ya Selam (1938), Daralma (1939), Hayvan Çiftliği (Bir Peri Masalı) (1945). Neden Yazıyorum (1946), Bin Dokuz Yüz Seksen Dört (1949), Faşizm Kehanetleri (1930-1950), Kitaplar ve Sigaralar (1938), Boğulmamak İçin (1939).*

Hayvan Çiftliği (orijinal adıyla Animal Farm) George Orwell’in mecazi bir dille yazdığı fabl tarzındaki siyasi hiciv romanıdır. 1945 yılında, İkinci Dünya Savaşı’nın sona erdiği, Batı Dünyası ile Sovyetler Birliği arasındaki bağların iyice kopmaya yüz tuttuğu günlerde yayınlanmıştır eser. 1996’da ise geçmiş tarihler için verilen Retro Hugo ödülünü almıştır. İncelememizde ele aldığımız kitap, 2018 yılında basılan ve Celal Üster tarafından çevrisi yapılmış, 152 sayfa ve on bölümden oluşmaktadır.

Avrupa tarihinin mihenk taşı olan ve günümüz dünyasının şekillenmesinde önemli rol oynamış bulunan İkinci Dünya Savaşı'na hem fikren hem fiziken katılım sağlamıştır. İnsanlığın sınırlarının zorlandığı bu savaş zamanında yaptığı gözlemler sonucunda yazdığı eserlerin en popüler olanları 1984 ve *Hayvan Çiftliği*'dir. Bir kâbustan uyanmak için yazılmış olan masaldır *Hayvan Çiftliği* (1945). George Orwell'in deyişiyle "*Bir peri masalı.*" (Orwell, 2001: 15) Ana karakterlerinde çiftlik hayvanlarıyla birlikte Sovyet Devrimi'ni ve sonrasını karikatürize ederek anlatır bizlere. Kapitalizm eleştirisi yaptığı kadar komünizme de taş atar. Komünizmin zamanla nasıl baskıcı bir düzene dönüştüğünü domuzlarla, atlarla, tavuklarla gösterir.

Orwell'in dört ay kadar kısa sürede yazdığı bu sosyalizm eleştirisi tarzındaki kitabında 1984'ün (1949) temellerini attığını da görebiliriz. 1984'te, daha sivri bir dille karşımıza çıkar. Kinayeli anlatım tarzıyla ve kullandığı sembolik dille Orwell bu eserinde, yergi türünün dünya edebiyatındaki en etkili örneklerinden birini vermiştir. Hayvanlar üzerinden siyasi kurgu yaparak bu kurguyu bir sistem eleştirisine dönüştürmüştür. Her ne kadar 'peri masalı' desek de anlatılan olaylar gerçek olabilecek niteliktedir.

George Orwell, kitabı oluşturma sürecinin esin kaynağını şöyle açıklar:

"Günlerden bir gün, küçücük bir çocuğun koca bir atı daracak bir patika boyunca sürdüğünü görmüştür. Çocuk taş çatlasa on yaşındadır. At ne zaman geri dönmeye kalksa çocuk elindeki kırbaça onu istediği yöne götürmektedir. Bu sahneyi görünce, birden anladım ki, şayet hayvanlar güçlerinin bilincinde olsalardı, bizler onları asla yönetemezdik; insanlar hayvanları tıpkı zenginlerin proletaryayı sömürdüğü gibi sömürüyorlardı."

Kitabın başında insanlar tarafından yönetilen bir çiftlik görülür. Bu çiftlikte insanlar hayvanları menfaat elde edecekleri bir meta olarak görmektedir. Hayvanlardan maksimum düzeyde faydalanılmakta ve hayvanlar tamamen insanların verdiği ile yetinmek zorundadır. Bu, Karl Marks'ın bahsettiği işçinin ürettiğinin karşılığını görmemesi ve emeğinin sonucunda ortaya koyduğu bütün nesnelere doğrudan patrona yani burjuva sınıfına ait olması neticesinde işçinin kendi emeğinden soyutlanmış olması durumunu temsil ediyor. Günümüz dünyasındaki karşılığının ise kapitalist düzen olduğunu söyleyebiliriz.

Bu bahsedilen durumdan rahatsız olan Koca Reis hayvanları örgütler ve çiftlik sahibini kovmayı başarır, fakat bu sırada canından olur. Söylemleriyle hayvanların gönlünü kazanmış olan Reis'in yerine ise Snowball bir süre sonra da Napolyon isimli domuz geçer. Napolyon, Koca Reis'in söylemleriyle idareyi ele alır, fakat bir süre sonra kendi menfaatine yönelik değişiklikler yapmaya başlar. Bu değişiklikten kastı domuzların diğer hayvanlara üstünlüğünü tesis etmektir. Domuzlardan yüksek bir sosyal sınıf oluşturur ve diğer hayvanları kontrol etmek için bütün çiftliğin okuyacağı marşlar ve duyurular uydurmaya başlar. Hayvanların hayatlarında değişen bir şey olmamıştır.

Aldığı kararlara karşı çıkanların olma ihtimaline karşı da kendisine köpeklerden bir ordu kurar ve bu ordu sayesinde Napolyon kendisine karşı çıkanlara caydırıcı unsur oluşturma çabası içerisinde. Baskı, şiddet ve medya ile kendi krallığını oluşturmuştur artık. İddiaların çoğu Napolyon'un Stalin'i temsil ettiğini söyler. Üst bir sınıf oluşturmuş, gerçekçi olmayan hedeflerle ve söylemlerle halkı kontrol altında tutmaya çabalamıştır. Sonuçta çiftliğin geldiği durum baştaki hâlden çok da farklı değildir. Eski düzende emeği çiftliğin sahibi olan insan sömürmekte ve hayvanlar kendi ürettiklerinden faydalanamamaktadır. Son durumda ise Napolyon ve diğer domuzların oluşturduğu burjuva diğer hayvanların üzerinden geçmektedir. Bu durum Orwell'in vermek istediği mesaja dair de bir ipucudur. Emekli olma hayali ile köle gibi çalışan hayvanların hayallerine kavuşamadıkları görülür. Çiftlik çok zenginleşmiş olmasına rağmen hayvanların hayat koşullarında bir değişim olmamıştır.

Bir gün çiftliğe tek atlı ufak arabalar ile komşu çiftliklerden bir temsilciler kurulu, bir denetleme gezisi için gelir. Akşam olunca çiftlik evinden şarkılar ve kahkahalar yükselir. İlk kez bir araya gelen insanlarla hayvanların evde ne yaptıklarını çok merak eden hayvanlar çiftlik evine yönelirler. Yemek odasının penceresinden baktıklarında altı çiftçi ile önde gelen altı domuz masada oturup bira içerek kâğıt oynamaktadırlar. Roman, hayvanların pencereden içeriye bakmaları ile biter.

Etkisi boyutundan büyük olan kitap, 1954 İngiltere yapımı ve 1999 ABD yapımı olmak üzere iki kez sinemaya uyarlanmıştır. 1954 yılında İngiltere’de çekilen filmin yönetmenliğini Joy Batchelor ve John Halas’ın üstlenmiştir. Animasyon tarzında olan bu film 72 dakikalık çizgi film şeklindedir. CIA tarafından filmin içeriğine müdahale edildiği söylenmektedir. Filmin ikinci uyarlaması ise 1999 yılında John Stephenson’un yönetmenliğinde çekilir. Seslendirenler, Kelsey Grammer, Ian Holm, Paul Scofield, Julia Louis, Julia Ormond, Pete Postlethwaite, Patrick Stewart, Peter Ustinov, Alan Stanford gibi isimler yapmıştır.

Hayvan Çiftliği, Pink Floyd’un Animals albümüne ilham kaynağı olmuştur. Hayvan Çiftliği Türkiye’de ilk kez 1954 yılında o zamanki adı Maarif Vekâleti olan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Halide Edip Adıvar’ın Türkçe çevirisiyle bastırılmıştır. 1966 yılında kitabın ikinci baskısı yapılmıştır. Romanın İngilizce baskısı 1970’li yıllarda Türkiye’de yabancı dille eğitim yapan devlet okulları olan Maarif Kolejlerinin İngilizce derslerinde okutulmuştur.

1. HAYVAN ÇİFTLİĞİ ROMAN VE FİLM KİYASLAMASI

Kitapta Bayan Jones ve çiftlikte yer alan yardımcıları bulunurken filmde Bayan Jones’e ve çiftlikte bulunan yardımcıları yönelik bir bilgi yoktur. Bay Jones tek yaşamaktadır.

Kitapta Koca Reis konuşma yaptıktan üç gece sonra öldüğü söylenirken filmde o gece öldüğü belirtilmektedir.

Kitapta Koca Reis’in ölümünden sonra üç ay boyu gizli toplantılar devam eder ve üç ay sonra hayvanlar başkaldırı da bulunur. Filmde romandan farklı olarak hayvanlar Koca Reis’in konuşma yaptığı gecenin sabahı aydınlanma yaşarlar ve o sabah isyan ederler.

Kitapta ambardan gürültüler geldiğini duyan Bay Jones dört arkadaşını da yanına alarak ambara gelir ve hayvanları dövmeye başlar. Fakat hayvanlar onlara karşı birlik olur ve çiftlik evinden kovarlar. Ölen ya da yaralanan olmaz. Filmde ise gürültüyü duyan Jones ambara tek başına gelir. Hayvanları kırbaçlamaya başlar fakat onların direnişi karşısında dehşete düşer ve kaçır. Ardından yanına yedi arkadaşını alır ve tekrar çiftliğe dönerler. Hayvanlar aynı kararlılıkla savaşırlar. Bu kargaşada Snowball vurulur ve Bay Jones’in köpeği ölür. Hayvan Devrimi ve Jones’un sınır dışı edilmesi, 1917 Rus Devrimi’ni ve çarın devrilmesini temsil etmektedir.

Kitapta, Napoleon, gençleri eğitmenin daha önemli olduğunu söyler. Jessie ve Bluebell adlı iki köpeğin dokuz yavrusu olur. Yavrular süttten kesildikten sonra onları alır ve eğitimlerini üstlenir. Onları bir tavan arasına koyar ve bir daha da gören olmaz bu yavruları. Filmde ise Napoleon çiftlik evinde bulunan yavruları fark eder ve kimse görmeden onları bir tavan arasına saklar. Onların eğitimlerini üstlenir. Fakat filmde bu yavruların kime ait olduğu yönünde kesin bir bilgi yoktur.

Yine bir harman zamanı Bay Jones ve adamlarının çiftliğe doğru gelmekte olduğu haberi gelir. Hayvanlardan bu çatışma sırasında ölen ve yaralananlar olur. Filmde ise bu durumun çiftliğe yaptıkları ilk baskın sırasında gerçekleştiği görülmektedir.

Kitapta yel değirmeni iki kez tahrip olur: Fırtına yüzünden ve diğer çiftçilerin çiftliği almak için ikinci girişimlerinde. Filmde ise yel değirmeni üç kez yıkılır. Rüzgâr yüzünden, Bay Jones’in yel değirmenine dinamit koymasıyla ve duvarlar ince yapıldığı için.

Kitapta, Bay Jones çiftliği alma ümidi tükendiği için ülkenin başka bir yerine gider ve orada ölür. Filmde ise Bay Jones arkadaşlarıyla çiftliği tekrar geri almak için geldikleri ikinci girişimde yel değirmenine dinamit koymak için içeri girdiğinde ölür.

Bir pazar sabahı Squealer tavukların yumurtalarını çiftlik yönetimine vermeleri gerektiği bildirir. Napoleon Whymper ile bir sözleşme imzalamıştır. Bu nedenle de haftada dört yüz yumurta teslim etmeleri gerekmektedir. Bu yumurtalar karşılığında da yaza kadar tahıl ve yem alacaklardır. Tavuklar ilkbahar kuluçkaları için hazırlandıkları sırada yumurtalarının alınmasını bir cinayet olarak görürler ve isyan ederler. Filmde ise tavukların isyanı Whymper'ın çiftliğe geldiği ilk gün gerçekleşir. Tavuklar yaşlı önderin tavukların yumurtalarına dokunulmayacak sözlerini hatırlarlar. Tavuklar birlik olur ve gece sütleri dökerler. Yumurtalarını kırarlar. Napoleon onları köpekler ile korkutur ve çaresiz duruma boyun eğerler.

Bir sabah Napoleon köpekleri ile gezerken köpekler dört domuzu kulaklarından yakalayıp Napoleon'un önüne atarlar. Hayvanlar korkuyla Snowball ile işbirliği yaptıklarını, hatta yel değirmenini de beraber yıktıklarını itiraf ederler. İtiraf eder etmez de köpekler tarafından parçalanırlar. Filmde ise tavukların isyanının ertesi günü Napoleon tüm hayvanları ahıra toplar. İhanet ettiği düşünülen hayvanların itirafları bittikten sonrada köpekler tarafından öldürülürler.

Bir gün Boxer tüm hayvanlar işi bıraktıktan sonra tek başına araba ile tepeye taş çekmeye çalışırken fenalaşır ve yere düşer. Olayı gören kuşlar hayvanlara haber verir. Filmde ise Boxer değirmene taş çıkarmaya uğraşırken ipi sağlam tutamaz ve taş üzerine düşer. Olayı gören Benjamin koşarak diğerlerine haber verir.

Kitapta domuzlar ile insanlar bir davet sırasında kâğıt oyunu oynarken tartışmaya başlarlar. Onları izleyen hayvanlar ise domuzların insanlara benzediğini fark ederler. Hatta domuzları insanlardan ayırt edemezler. Filmde ise komşu çiftlilerden gelen domuzlar davet edilmektedir.

Kitapta davet sırasında içeride neler olduğunu merak eden hayvanlar pencereden içeri bakarken filmde içeri bakan Benjamin'dir.

Kitap içeri bakan hayvanların domuzları insanlarda ayırt edemeyip yaşadıkları şok ile biter. Filmde Benjamin önderliğinde hayvanlar birleşir ve çiftlik evine saldırırlar. Napoleon'u öldürüp domuzların yönetimine bir son verirler.

1.1. Hayvan Çiftliği Roman Karakterleri

Orwell, romanda doğrudan eleştirdiği sistemi ve bu sistemin yöneticilerinin adını vermese de, romanının genel çerçevesi benzetmeler yapmamıza izin vermektedir. Bu çerçevede de romandaki her bir karakterin, topluluğun ve mekânın gerçek hayatta bir karşılığı vardır. Hayvanlar kendilerini sömüren insanlara başkaldırıp çiftliğin yönetimini ele geçirmişlerdir. **Amaçları daha eşitlikçi, sosyalist bir topluluk oluşturmaktır fakat sonuç yine eşitsizlik ve ayrımcılık olmuştur.**

Koyunlar, çiftlikteki hayvanlar arasında en az zeki olanlardandır. Verilen tüm çabaya rağmen okumayı asla tam olarak sökemezler ve Yedi Emri dahi hatırlayamazlar. Snowball, kuralları bir türlü ezberleyemeyen koyunlara “*Dört ayak iyidir, iki ayak kötüdür*” özlü sözünü öğretir. Hiçbir şeyi sorgulamadan tüm emirleri yerine getirdikleri için propagandaya karşı çok elverişlidirler. Bu yanları da roman boyunca Napoleon tarafından kullanılmaktadır. Romanda kurallara ne zaman bir hayvan karşı çıkacak olsa koyunları öğrendikleri şeyleri tekrar edip onu susturdıkları görülmektedir. Orwell'in hikâyesinde koyunlar totaliter bir devletin aldatılmış vatandaşlarını temsil ederler.

Koca Reis (Domuz): Hayvanlar arasında farkındalığı artıran, hayvanlara öncü olan, mutluluk ve barış dolu bir dünya vaat eden, bunun gerçekleşmesi için de çiftlikten insanların gitmesi gerektiğini

savunan devrimci bir liderdir. Tüm hayvanların zihninde bir ışık yakmış ancak devrimin sonuçlarını göremeden ölmüştür. Lenin'i temsil etmektedir.

Napoleon: “İri kıyım, sert bakışlı, çiftlikteki tek Berkshire domuzudur. Pek konuşkan olmamasına rağmen istediğini söke söke almayı bilen biri olarak tanınmaktadır.” (Orwell, 2018: 30) Stalin'i temsil eder. Otoriteyi seven, çok da etkili konuşamayan Napolyon köpekleri eğiterek kendi otoritesini koruyan korumalar haline getirip insanlarınkinden daha da baskıcı bir yönetim oluşturmuştur. Ayrıca kendisine çeşitli ayrıcalıklar sağlayarak Yedi Emri de kendi çıkarları doğrultusunda değiştirerek hayvanlar arasındaki eşitlik ilkesini de bozmuştur.

Snowball (Domuz): “Napoleon'dan daha canlı, daha hayat dolu bir domuzdur. Hem ağız daha iyi laf yapar hem de daha yaratıcıdır. Ama karakterinin Napoleon kadar sağlam olmadığı söylenen bir domuz.” (Orwell, 2018: 30) Troçki'yi temsil etmektedir. Hayvanlara okumayı öğretmiş, sorgulayıcı bir liderdir. Oldukça parlak bir zekâyâ sahip olan Snowball Napolyon'un aksine etkili bir konuşmacıdır. Zaman içinde Napolyon ve Snowball birbirini çekemeyen ve bu yeni düzenin tek lideri olmak isteyen iki düşman haline gelmişlerdir.

Squealer (Domuz): “Yanakları yusuvarlak, gözlerini sürekli kırıştıran, şirret sesli, yerinde duramayan bir domuzdur. Parlak bir konuşmacıdır. Hayvanlar onun için karayı ak yapar derler.” (Orwell, 2018: 31) Kimi yorumculara göre Squealer, Sovyetlerdeki parti yanlısı Pravda gazetesini simgeler şairane bir konuşmacı ve usta bir dinleticidir. Ne zaman kurallardan biri kendi çıkarları doğrultusunda değiştirilecek olsa ve diğer hayvanlar başlangıçta belirledikleri öğreti doğrultusunda Yedi Emri hatırlatsa hemen onları ikna etmeyi başarmaktadır.

Boxer (At): “İki metre yüksekliğinde, iki beygir gücünde iri yarı bir hayvandır. Çok zeki olmasa da sağlam kişiliği ve akıllara durgunluk veren çalışkanlığıyla herkesin saygısını kazanır.” (Orwell, 2018: 20) İsim olarak Çin'de gerçekleşen Boxer Ayaklanmasını simgelemektedir. Boxer karakteri ise Sovyetlerdeki işçi kesime ya da proletaryaya karşılık gelmektedir. Sovyetler Birliği'nin kurulmasına yardımcı olan ve Stalciler tarafından ihanete uğrayan Rus işçi sınıfını temsil etmektedir.

Clover (At): “Orta yaşlı sayılabilecek iri yarı anaç bir kısırak. Dördüncü tayını doğurduktan sonra eski endamını bir türlü bulamaz.” (Orwell, 2018: 20) Sovyetlerdeki işçi kesimi sembol etmektedir.

Benjamin: “Çiftliğin en yaşlı ve en huysuz hayvanıdır. Az konuşur öz konuşur, hiç gülmeyen bir eşektir.” (Orwell, 2018: 20) Benjamin, yaşlı kuşağı her türlü yeniliğin karşısında olanları sembol eder. Tüm yeniliklerin boş bir çabadan ibaret olduğunu savunmaktadır. Devrimin, yeniliklerin boşuna olduğunu savunmuş ve eninde sonunda eski sorunların yeniden tekrarlanacağına inanmaktadır.

Bluebell, Jessie, Pincher: Beylik Çiftliğindeki köpeklerdir.

Kedi: Yeni düzeni kabul etmeyen ancak buna rağmen sessiz kalan kesimleri temsil etmektedir.

Moses: “Evcil bir kuzgun. Gammaz dedikoducunun tekidir ama ağız iyi laf yapar.” (Orwell, 2018: 32) Sürekli olmayan Balbadem diyarıyla ilgili masallar anlatır, çalışmaz. Çok akıllı bir konuşmacı ve bir ajandır. Moses romanda kiliseyi ve dini temsil etmektedir.

Mollie: “Bay Jones'in iki tekerlekli arabasını çeken, saçı uzun aklı kısa beyaz kısıraktır.” (Orwell: 2018: 21) Tek amacı daha iyi bir hayat yaşamak ve istediği kadar şeker yemektir. Orta sınıf ideolojisine sahip beyaz yakalı işçileri temsil eder. İşçiler arasında eşitlik olursa eskisi gibi şeker yiyemeyeceğini düşünmekte ve bundan dolayı da eşitlik fikrini sevmemektedir.

Muriel: Clover için kuralları okuyan, bilgili bir keçidir. Kendi adlarına karar alabilecek kadar eğitilmiş olan ve bu yüzden yöneticilere eleştiri yöneltebilecek düzeyde olan işçi kesimlerini simgeler. Ne yazık ki, Muriel, Napoleon ve diğer domuzlara karşı çıkacak kadar da cesur değildir.

Pinkeye: Napoleon'un yemeklerinin zehirli olup olmadığını anlamak için önceden kontrol eden domuzdur.

Tavuklar: Üretimle görevli köylüleri temsil etmektedir.

Minimus: Şiir yazıp şarkı bestelemek konusunda olağanüstü yetenekli bir domuzdur. Napoleon ve Hayvan Çiftliği'ni öven propaganda şiirleri ve şarkıları yazar. Vatandaşların düşüncelerini kontrol altına almayı amaçlayan totaliter bir devlette sanatın propaganda aracı haline dönüştürülmesini temsil etmektedir.

Domuzlar: Napoleon'u destekleyen bu grup, açıktır ki, parti örgütünü ve bürokrat sınıfı temsil etmektedir. Kısacası Stalin'in yakın çevresini onlar meydana getirir. Onlar, diğer hayvanlardan farklı olarak, lüks ve bolluk içinde yaşarlar; kısacası denetlenmesine yardım ettikleri toplumun tüm nimetlerinden onlar faydalanmaktadırlar.

Köpekler: Stalin'in korumalarını simgelerler. Her türlü kovuşturma ve uzaklaştırma işinde onlar kullanılmaktadır. Pek konuşmazlar, itaatkâr ve etkilidirler. Napoleon onları etkili bir silah olarak kullanır. Napolyon'un otoritesini koruyan korumalarını simgelemektedir. Napolyon her türlü kovuşturma ve uzaklaştırma işlerinde onları maşa olarak kullanır. Pek konuşmazlar ancak verilen emirleri sorgulamadan yerine getirirler ve sahipleri Napolyon'a oldukça sadıktırlar.

Sıçanlar ve Tavşanlar: Vahşi hayvanlar olarak da anılan bu hayvanlar, Menşevik hareketi simgelerler. Sosyalizmi savunan ancak ideolojileri biraz daha farklı olan grubu temsil ederler. Diğer vahşi hayvanlarla birlikte Bolşeviklerin muhalifi olan diğer siyasi partileri temsil etmektedir. Karşıt görüşte olmalarına rağmen benzer biçimde devrime katılmışlardır.

Tavuklar: Zayıf olan her şeye çabucak inanan ve kolaylıkla boyunduruk altına alınabilen kesimi ifade etmektedir.

Güvercinler: Propagandayı temsil etmektedirler.

Jones: “*Beylik Çiftliğinin sahibidir. Hayvanlara sert davranmasına rağmen iyi bir çiftçidir. Son zamanlarda işleri bozulmuştur. Hele bir davada para kaptrınca umudunu iyiden iyiye yitirmiş kendini sağlığını bozacak derecede içkiye vermiştir. (Orwell, 2018: 32)* Bay Jones'un Çarlık dönemini, hatta Çar II. Nikola'yı temsil ettiği söylenmektedir.

Bay Whymper: Ufak tefek, bakışları yaramaz bir avukattır. Hayvan çiftliği ile insanlar dünyası arasında işlerde aracılık eden kişi. Dönemin Sovyet Rusya'sı ile iş yaparak zenginleşen kapitalistleri sembolize etmektedir.

Bay Fredericks: “*Rinchfield çiftliğini sahibidir. Küçük ve bakımlı bir çiftliktir burası. Bay Fredericks, kabadayı ve kurnaz bir adamdır. İfade bir mahkemelik olur. Dini imanı paradır. Elini veren kolunu alamaz. Bay Pilkington ile düşmandırlar.*” (Orwell, 2018: 54) Hitler figürünün romandaki filmdeki karşılığıdır.

Bay Pilkington: “*Foxwood çiftliğinin sahibidir. Zamanının büyük bölümünü balık tutarak, av mevsiminde ava çıkarak geçirir. Rahatına düşkün efendi bir adamdır. Büyük ve bakımsız bir çiftliği vardır.*” (Orwell, 2018: 53) Beylik Çiftliğe komşu çiftliklerden Foxwood'un sahibidir. İngiltere ve Amerika'yı temsil etmektedir.

2. HAYVAN ÇİFTLİĞİ ROMANI İLE İLGİLİ BAZI AYRINTILAR

2.1. Hayvan Çiftliğinde İhtilal

George Orwell hayvanlardan oluşturduğu romanında Koca Reis'in hayvanları bilinçlendirmesi ile başlar. Koca Reis: “*Evet, yoldaşlar, yaşadığımız hayat nasıl bir hayattır?*” sorusunu sorar. (Orwell,

2018: 21) Hayvanların içinde bulunduğu şartları sorgulamalarını sağlar. Ardından da “Ayaklanın!” der. (Orwell, 2018: 25) Fakat insanlardan kurtulduktan sonra da asla onlara benzememelerini öğütler. “Hiçbir hayvan asla bir evde yaşamamalı, yatakta yatmamalı, giysi giymemeli, içki ve sigara içmemeli, paraya el sürmemeli, ticaretle uğraşmamalı. Hiçbir hayvan kendi türünden olanlara zorbalık etmemeli. Bütün hayvanlar eşittir.” (Orwell, 2018: 27) Koca Reisin konuşmasından sonra içinde bulunduğu durumu sorgulayan ve bilinçlenen hayvanlar çiftlikteki hayatlarını çekilmez bulmaya başlarlar.

Koca Reis’in ölümünden sonra hayvanların en zekileri sayılan domuzların önderliğinde bir ihtilal yapıp ve Bay Jones’un egemenliğine son verirler. İhtilal sonrasında domuzlar yönetime gelirler. İlk olarak çiftliğin ismi değiştirilir ardından Koca Reis’in öğütleri bir kural haline getirilir ve büyük samanlığın duvarına yazılır. Bu şekilde hayvanların birbirlerine nasıl davranacakları ve hakları belirlenmiş olur. Yedi emir şu şekildedir: “İki ayak üzerinde yürüyen herkes düşmandır, dört ayak üzerinde yürüyen ve kanatları olan herkes dostumuzdur. Hiçbir hayvan giysi giymeyecek, hiçbir hayvan yatakta yatmayacak, hiçbir hayvan içki içmeyecek. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek ve bütün hayvanlar eşittir.” (Orwell, 2018: 41)

Çiftlik ismi değiştirilip kurallar belirlendikten sonra çalışma esasları da belirlenir. Pazar günleri tatil olarak kabul edilir ve o gün bayrak töreni yapılır.

“Bayrak Pazar günleri çiftlik evinin bahçesinde göklere çekilir. Snowball’ın açıklamasına göre, bayrağın yeşil zemini İngiltere’nin yemyeşil çayırlarını temsil ediyor, toynak ile boynuz ise insan soyu bir daha gelmemek üzere ortadan kaldırıldığında doğacak olan geleceğin Hayvan Cumhuriyetini simgelemektedir.” (Orwell, 2018: 48)

Önceleri demokratik esaslara göre yönetilen çiftlik giderek diğer hayvanlar için bir cehennem olur. Oluşturulan çiftlik kuralları artık yönetici sınıfın ve imtiyazlıların çıkarları doğrultusunda değiştirilir. Çoğunluğu oluşturan koyunlar sayesinde de domuzlar direniş ile karşılaşmadan kararlarını topluluğa dikte ederler.

2.2. Siyasi Hiciv

George Orwell romanda yöneticileri ve diğer karakterleri hayvanlardan oluşturmaktadır. Kitap başta normal bir fabl gibi görünse de aslında siyasi bir hiciv örneğidir. Karakterlerin yanı sıra romanda geçen mekânlar bile o döneme ait bir unsuru simgelemektedir.

“Bay Jones’un Çiftliği: Kremlin sarayını simgelediği söylenmektedir. Foxwood Çiftliği: İngiltere’yi simgelemektedir. Pichfield Çiftliği: Almanya’nın romandaki karşılığıdır. Değirmen: Rus Endüstrisini temsil etmektedir. Değirmenin Yıkılışları: Beşer Yıllık Kalkınma Planlarının başarısızlığa uğramasını sembol etmektedir.” (Orwell, 2018: 13)

Öyküde verilen mesaj apaçiktir: Başka bir dünyanın mümkün olduğunu düşünmek, özgürlük ve eşitlik peşinde koşmak, düzeni değiştirmek istemek, direnmek, savaşımlar vermek boşunadır. Mevcut düzenden başka bir düzen kurmak mümkün değildir. Ortaklaşa eylemle yeni bir dünya kuramayız. Devrim anlamsızdır. Efendiler ve köleler, sömürücüler ve sömürülenler, yönetenler ve yönetilenler hep olacaktır-bundan kaçış yoktur. Clover içinde bulunduğu düzeni sorgulamaya başlar. Hayalini kurduğu hayat ile içinde bulunduğu koşulların aynı olmadığını görür. Değişen sadece yöneticiler olmuş, hayvanlar hala köle gibi çalışmaya, ezilmeye devam etmektedir.

“Kendisinin gözünde canlandırdığı gelecekte, hayvanların açlık ve kırbaçtan kurtuldukları, herkesin eşit olduğu, herkesin gücüne göre çalıştığı ve Koca Reis’in konuştuğu gece yolunu şaşırmuş ördek yavrularına kucak açtığı gibi güçlülerin zayıfları koruduğu bir toplum vardı. Oysa nedendir bilinmez kimsenin düşüncesini açıklamaya cesaret edemediği, her yerde azgın, yabani köpeklerin

hurlayarak kol gezdiği yoldaşlarının korkunç suçları itiraf ettirildikten sonra paramparça edilişlerini izlemek zorunda kaldıkları bir toplum çıkmıştı ortaya.” (Orwell, 2018: 101)

Sorgulamayan, özgürlüklerini savunamayan, kendi gücünden habersiz yaşayanların özetle aklını kullanamayan hiçbir varlığın özgürlüğünün bir değeri yoktur. Gerçek devrimler ancak kişilerin eğitilmesi ve farkındalıklarının artmasıyla gerçekleşeceklerdir. Bunu kitapta yer alan Snowball'ın Mollie'ye söylediği sözler çok güzel özetlemektedir: *“Mollie'nin Snowball'a sorduğu ilk soru ayaklanmadan sonra şeker bulabilecek miyiz ve yeleme kurdele takabilecek miyim? Snowball, bak yoldaş senin onsuz edemediğin kurdele köleliğin simgesidir. Özgürlüğün kurdeleden daha değerli olduğunu kafan almıyor mu? (Orwell, 2018: 31)* Devrim sadece eğitim ve bilinçle olmaktadır. Arkadaşlarının köpekler tarafından öldürüldüğüne tanık olan Clover içinde bulunduğu durumu sorgulamaya başlar. Arkadaşları için üzülür. Ama asla baş kaldırma ya da ayaklanma gibi bir düşüncede bulunmaz. Çünkü hayvanlar geçmişini hatırlamamakta içinde buldukları durumun geçmişten daha iyi olduğuna inanmaktadırlar.

“Bu içinde buldukları durumun bile Jones'un zamanındakinden daha iyi olduğunu ve her şeyden önce insanların çiftliğe geri dönmelerinin önlemesi gerektiğini biliyordu. Ne olursa olsun yönetime bağlı kalacak, kendisine verilen emirleri harfî harfîne yerine getirecek ve Napoleon'un önderliğini kabul edecekti.” (Orwell, 2018: 101)

Yöneticilerin zaman içinde yakalandıkları iktidar hastalıkları, yönettiği toplumu önemseme seviyesinin gittikçe azalması çok güzel bir şekilde anlatılmaktadır. Yönetici olarak karşımıza çıkan domuzlar bir süre sonra bir kuklacı durumuna gelmektedirler. Kendi konumlarını korumak için her fenalığı normal olarak görüp düşmanlarıyla bile anlaşma yapmaktadırlar. Yönetime gelenler yasayı kendilerine uygun hale getirmişler demokrasinin yerini oligarşik bir yapı almıştır. Orwell'in de demek istediği gibi başa gelen kim olursa olsun zamanla değişecek, çarklar da aynı biçimde dönmeye devam edecektir.

“Artık bütün emirler Squealer ya da öteki domuzlardan biri tarafından iletiliyordu. Napoleon ancak on beş günde bir halkın arasına çıkıyor, çıktığı zamanda yanında yalnızca köpeklerden oluşan maiyeti değil, siyah bir horoz da bulunuyordu. Horoz önden yürüyor ve Napoleon konuşmasına başlayacağı zaman bir borazançı gibi avazı çıktığı kadar ötüyordu. Napoleon'un çiftlik evinde bile ötekilerde ayrı odada kaldığı söyleniyordu. Yemeklerini yalnız başına yerken yanında iki köpek bekliyor ve yemek yerde yemek takımı kullanıyordu.” (Orwell, 2018: 106)

2.3. Stalin Etkisi

George Orwell açıkça dile getirmese de eserdeki Napoleon karakteri Stalin'i temsil etmektedir. Kitabın yazıldığı dönem göz önünde bulundurulduğunda yazarın Stalin yönetimine bir gönderme yaptığı görülmektedir. Bu nedenle kitapta yer alan karakterler de Stalin dönemindeki kişilere benzetilmektedir. Çiftlikte yaşanan devrimden sonra yönetimi ele geçiren Napoleon, iktidarın gücünü elinde toplamak için askeri gücü kullanmıştır. Fakat yazar Napoleon karakteri ile sadece Stalin'i anlatmaz. Bu karakter ile 20. yüzyılda ortaya çıkan tüm despot yöneticileri de anlatmaktadır.

Stalin 1920'lerin sonundan ölümüne kadar Sovyetler Birliğini diktatörlük rejimi ile yönetmiştir. Ülkeyi endüstriyel ve askeri bir süper güce dönüştürmüştür. Totaliter bir yönetim politikası uygulamıştır. Kitlese baskılar, etnik temizlik, sürgünler, yüz binlerce infaz uygulamak, milyonlarca insanın ölümüne neden olan kıtlıkların yaşanmasına neden olmuştur. (E kaynak https://tr.wikipedia.org/wiki/Josef_Stalin) Romanda yer alan Napoleon karakteri, zalimlikleri, Snowball'ı sürgün etmesi, uyguladığı infazlar ile Stalin'i çağrıştırmaktadır.

“Dört domuz Pazar toplantılarının kaldırılmasına karşı çıkar. Snowball'ın yıllardır Jones'in ajanı olduğunu itiraf ederler. Üç tavuk öne çıkarak rüyalarında Snowball'ı gördüklerini itiraf ederler. İki

koyun ise Napoleon'a bağlılığı ile tanınan bir koçu öldürdüklerini itiraf ederler ve hepsi de oracıkta boğazlandı. Napoleon'un ayakları dibinden cesetten geçilemiyordu. Ortaltığı kan kokusu kaplamıştı." (Orwell, 2018: 99)

2.4. Emek Sömürü İlişkisi

Romanın başlarında hayvanların tüm gün çalışarak elde ettikleri ürünler insanlar tarafından sömürülmektedir. Hayvanlardan maksimum düzeyde faydalanılmakta ve hayvanlar tamamen insanların verdiği ile yetinmek zorundadır. Bu, Karl Marks'ın bahsettiği işçinin ürettiğinin karşılığını görmemesi ve emeğinin sonucunda ortaya koyduğu bütün nesnelere doğrudan patrona yani burjuva sınıfına ait olması neticesinde işçinin kendi emeğinden soyutlanmış olması durumunu temsil etmektedir. Günümüz dünyasındaki karşılığının ise kapitalist düzen olduğunu söyleyebiliriz. Çiftlik romanın başında Jones isimli bir çiftçi tarafından yönetilmektedir. Bu süreçte hayvanların durumu Koca Reis'in ağzından şu şekilde anlatılmaktadır:

"Şu kısacık hayatımız yoksulluk içinde uğraşip didinmekle geçip gidiyor. Dünyaya geldikten sonra yaşamamıza yetecek kadar yiyecek verirler. Ayakta kalanlarımızı canı çıkana kadar çalıştırırlar, işlerine yaramaz duruma geldiğimizde de korkunç bir acımasızlıkla boğazlarlar. İngiltere'de bir yaşına geldikten sonra hiçbir hayvan mutluluk nedir bilmez, hiçbir hayvan dinlenip eğlenmez." (Orwell, 2018: 24)

Devrim gerçekleşikten sonra ise hayvanların hayatlarında değişen çok fazla bir şey olmadığı görülmektedir. "Öteki hayvanlara gelince; gördükleri kadarıyla, hayatlarında değişen bir şey yoktu. Çoğu zaman karınları açtı, samanların üzerinde yatıyorlar, sularını gölcükten içiyorlar, tarlalarda çalışıyorlardı. Kışın soğuktan donuyorlar, yazın sineklerin saldırısına uğruyorlardı." (Orwell, 2018: 138)

Romanın sonlarına doğru ise çiftlik çok zenginleşmiş olmasına rağmen hayvanların hayat koşullarının değişmediği görülmektedir. Çiftlik evinden hiç çıkmayan ve çiftlik için gece gündüz çalıştığını söyleyen domuzların ise keyfi yerindedir. Romanda yer alan şu satırları emek sömürü ilişkisini çok güzel özetlemektedir:

"Napoleon neredeyse yüz elli kiloluk bir domuz azmanı olup çıkmıştır. Squealer, yağ tulumuna dönmüştü; gözleri yumuk yumuktu, güçlülükle görebiliyordu." (Orwell, 2018: 136) "Öteki hayvanlara gelince, gördükleri kadarıyla hayatlarında değişen pek fazla bir şey yoktu. Çoğu zaman karınları açtı. Samanların üzerinde yatıyorlar, sularını gölcükten içiyorlardı. Kışın soğuktan donuyorlar, yazın da sineklerin saldırısına uğruyorlardı." (Orwell, 2018: 138)

Napolyon'un karşısında onu denetleyecek bir güç olmadığı gibi, onu koruyan bir ordusu, sadık hizmetkârları, onun için kendini feda edebilecek bir topluluğu bulunur ve her şeyden öte ona itiraz edebilecek aydın bir kitle yoktur. "Artık devrim bitmiştir ve baskıcı iktidar bir kez daha güvenle yerine oturmuştur: serflerin, hizmetçilerin, kölelerin, azınlıkların ve siyasal iktidarın düzeni dışında bulunan, "daha az eşit" olan herkesin üzerine." (Morse, 1995: 86) Baskıdan kurtulma ve eşitliği sağlama adına girişilen "tüm hayvanlar eşittir" ilkesinin yerine, "bazı hayvanlar daha eşittir" düşüncesi hâkim olur. Napolyon, kendi iktidarını tehlikeye düşürecek tüm olasılıkları birer birer bertaraf etmeye koyulur. (Orwell, 2001: 141) Roman şu cümlelerle bitmektedir: "Dışarıdaki hayvanlar bir domuzların yüzlerine, bir insanların yüzlerine bakıyor; ama onları birbirinden ayırt edemiyordu." (Orwell, 2018: 152)

2.5. Sınıfsal Yapı

Beylik Çiftliğinin isyandan önceki sürecine baktığımızda işleri kötüye gittiği için çiftliği ve çiftlikteki hayvanları önemsemeyen, hayvanların emeğini sömüren ve hayvanlara şiddet uygulayan Bay Jones'un bulunduğu görülmektedir. Bay Jones hayvanlar tarafından sevilmeyen bir efendidir. Bu

dönemde hayvanların lider olarak gördükleri karakter ise Koca Reis'tir. Bilgeliği ve tecrübesi ile tüm hayvanlar tarafından bir lider olarak kabul edilmektedir.

Koca Reis'in yaptığı toplantıda hayvanların oturma düzenine baktığımızda hayvanlar arasında bulunan statüyü de görmekteyiz. Bu oturma düzeni yapılan isyandan önce "Koca Reis'in yükseltiye oturup diğer hayvanlar yüzleri ona dönük olacak şekilde sırayla köpekler, domuzlar, inekler ve koyunların yükseltinin önüne dizildiği bir oturma düzeni şeklindedir." (Orwell, 2018: 20) Bu oturma biçiminde lider merkezdedir, diğer hayvanlar ise zekâlarına göre statü kazanmışlardır. Bu oturma düzeni daha demokratik ve eşitlikçidir. İsyandan sonra ise oturma planı bile değişmiştir. Sınıflar arasında oluşan uçurum oturma planında dahi hissedilmektedir. Bu oturma düzeninde liderliği gücü ile elde etmiş bir lider, onun yardımcıları ve kolluk güçlerinin merkezde olduğu, diğer hayvanların ise emir verilmeyi bekler şekilde dizildiği otokratik bir düzen yer almaktadır.

"Yükseltiye Napoleon oturmaktadır. Squealer ve şair Minimus da onun yanına oturmaktadır. Dokuz genç köpek ise onların çevresine daire şeklinde dizilmektedir. Diğer domuzlar ise daha geride arkada durmaktadırlar. Hayvanlar ise yüzleri ona dönük olacak şekilde yükseltinin tam karşısında yer almaktadırlar." (Orwell, 2018: 74)

Her iki dönemde de uysallığı, çalışkanlığı ve animalizm öğretilerinin yayılması için gösterdiği çabayla hayranlık uyandıran Boxer (at) karşımıza çıkmaktadır. Roman boyu en ağır işlerde çalışan atlar, işçi sınıfının en belirgin üyelerini oluşturmaktadır. Körü körüne inandıkları idealler uğruna en ağır işlerde çalıştırılan atlar topluma katkı sağlamaya çalışmaktadırlar. Hayvanların yönettiği bu çiftlikteki her şeyin kendileri için olduğunu düşündükleri için sağlıklarını dahi tehlikeye atmaktadırlar. Emekli olduklarında yaşayacakları refahı düşünerek ellerinden gelenin fazlasını yapmaktadırlar. Emekli oldukları zaman aslında yaşayacakları bir ömür de kalmamış olmaktadır.

"Napoleon'un yavruları beden eğitimi ve gezinti için bahçeye çıkıyorlardı ama öteki hayvanların yavrularıyla oynamalarına izin yoktu. Gene o sıralar yeni kurallar getirilmişti: Bir domuz ile başka bir hayvan yolda karşılaştıklarında öteki hayvan kenara çekilerek domuzla yol verecek ve bütün domuzlar Pazar günleri kuyruklarına kurdele takma ayrıcalığına sahip olacaklar." (Orwell, 2018: 125)

Roman boyu emekli olma hayali ile elinden gelenin fazlasını yapan Boxer çalışamayacak duruma geldiğinde bir at kasabına satılmıştır. Kitabın başında Koca Reis'ten dinlediğimiz özgürlük barındıran manifesto hayvanlara bir ütopya sumaktadır. Bütün hayvanları eşit bir noktada konumlandırmaktadır.

"Evet, yoldaşlar, yaşadığımız hayat nasıl bir hayattır? Açıkça açıklamaktan korkmayalım. Şu kısa ömrümüz yoksulluk içinde, sabahtan akşama kadar uğraşıp didinmekle geçip gidiyor. Dünyaya geldikten sonra da yaşamamıza yetecek kadar yiyecek verirler; ayakta kalanlarımızı canı çıkana kadar çalıştırırlar; işlerine yaramaz duruma geldiğimizde de korkunç bir acumasızlıkla boğazlarlar."

İnsanları düşman olarak gösteren bir konuşma yapan Koca Reis hayvanlara yoldaşlar şeklinde seslenmektedir. Mücadele ile yaşadıkları bu kölelikten kurtulmalarını telkin eder. Hayvanları bilinçlendirmeyi amaçlar. "İki ayak üzerinde yürüyen herkes düşmandır, dört ayak üzerinde yürüyen ve kanatları olan herkes dostumuzdur. Hiçbir hayvan giysi giymeyecek, hiçbir hayvan yataкта yatmayacak, hiçbir hayvan içki içmeyecek. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek ve bütün hayvanlar eşittir." (Orwell, 2018: 41)

Cümleleri ile otak değerler oluşturulmaktadır. İsyandan hemen sonra ise Koca Reis'in öğütleri yedi emir haline getirilir ve duvara yazılır. Bu şekilde hayvanların birbirine nasıl davranacakları da kesinleşmiş olur. Bu değerler Snowball yönetiminde korunurken totaliter yönetim geçildiğinde ise bütün hayvanların eşitlikten uzaklaştığı görülmektedir. Yasakların ve ödüllerin açıkça yer aldığı bu düzende hiyerarşi açıkça hissedilmektedir.

Çiftlik evi isyandan önce hayvanların hayranlık duyduğu ve korktuğu bir mekân iken; isyan sonrası süreçte domuzların yaşadığı bir mekân haline gelmiştir. Dolayısıyla çiftlik evi başlarda kölelik ve başkaldırıyı simgelerken isyandan sonraki süreçte ise domuzların statüsünü belirleyen bir mekân haline gelmiştir. İsyandan önceki süreçte Moses'in anlattığı Balbadem diyarı hikâyeleri domuzlar tarafından hayali olarak düşünülüp yasaklanırken, isyandan sonra yönetimin kontrolünü elinde tutmak isteyenlerin hayvanlara anlattığı belirsiz, korkutucu bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslında değişen sadece yöneticiler olmuştur. Düzen aynı şekilde işlemektedir. Romanın sonunda domuzlar ile aynı masada oturan Bay Pilkington şu sözleri söyler:

“Sizler aşağı kesimlerden hayvanlarınızla uğraşmak zorundasınız dedi, bizler de bizim aşağı sınıflardan insanlarımızla uğraşmak zorundayız. Bay Pilkington, Hayvan Çiftliğinde tayınları düşük tuttıkları, iş saatlerinin her yerden fazla olmasını sağladıkları hayvanları aşırı bolluğa boğarak şımartmadıkları için domuzları bir kez daha kutlamaktan kendini alamaz.” (Orwell, 2018: 148)

Yasaları kendisi belirlemeye ve bundan dolayı denetlenmemeye, hesap sorulmamaya başlayan birey, karşıt bir gücün yokluğunda bir tür tanrıya dönüşür. İstedikini yapan, istediği kararları veren, başkalarını ortadan kaldırabilen, sömürücü, yozlaşmış, ilkel bir diktatörün ortaya çıkması kolay bir hale gelir; *“İktidarı elinde bulunduran baskın topluluk (ya da kişi) genellikle başka bir topluluğun davranışı ve tepkisinden etkilenmeden kendi çıkarları doğrultusunda ekonomik politikalar üretmeye eğilimlidir” (Hamlen, 2000: 943)*. Napolyon'un yaptıkları tüm uygulamalar, temsil ettikleri topluluğun/uygarlığın ilkelerinden ziyade sadece kendi kişisel çıkarlarına hizmet eder.

2.6. Kamu Yatırımları

Roman boyu bir değirmenin yapımının sürdüğü görülmektedir. Başta değirmenin yapımı ile hayvanların çoğu ihtiyacının karşılanıp daha rahat bir yaşam süreceklere inanmaktadırlar. Zorlu bir çalışma süreci ile değirmen yapımına devam eden hayvanlardan çoğu bu süreçte ölür. Birkaç defa yel değirmeninin yıkıldığı ardından roman sonunda yapılmış olduğu görülür. Fakat yapımı tamamlandıktan sonra da hayatlarında değişen bir şey olmamıştır. Yel değirmeni roman boyu büyük bir ideal olarak görülmüştür.

Sağlam bir temeli olmayan ve eğitim ile desteklenmeyen bir hareket er ya da geç başarısız olacak ve gerçek amacından sapacaktır. Halkı temsil eden hayvanların büyük bir bölümü okuma ve yazma bilmemektedir. Devrimi sahiplenecek yeterli bilince sahip olmamaları da sonlarını getirmiştir.

“Okuma yazma sınıflarının yanı sıra tavuklar için Yumurta Üretim Kurulu, inekler için Temiz Kuyruklular Birliği, sıçanlar ve tavşanların evcilleştirilmesi için Yabanıl Yoldaşların Yeniden Eğitimi Kurulu'nu, koyunlar için de Daha Beyaz Yün Hareketini oluştururlar. (Orwell, 2018: 49) Bu atımların birçoğu bir sonuca varamaz. Fakat çiftlikteki her hayvan az çok okuma yazma öğrenir. Her ne kadar kimse bu haktan yararlanmasa da hayvanlar için emeklilik şartları da belirlenmiştir. *“Başlangıçta hayvan çiftliği yasaları belirlenirken, emeklilik yaşı atlar ve domuzlar için on iki, inekler için on dört, köpekler için dokuz, koyunlar için yedi, tavuklar ve kazlar için beş olarak belirlenmiştir.” (Orwell, 2018: 123)*

2.7. Gerçeğin Değiştirilmesi

Yaşanan ihtilalden sonra Koca Reis'in öğütleri kural olarak duvara yazılır. Hayvanlar bu kurallara göre yaşamaktadırlar. İlerleyen süreçte ise bu kuralların yönetici sınıf ve imtiyazlı olanların lehine değiştirildiği görülmektedir. Bu durumla ilgili en ufak bir itiraz olduğunda ise kalabalığı oluşturan koyunların sesi ile bastırılmakta ve kuralların eskiden beri bu şekilde olduğu konusunda hayvanlar ikna edilmektedir. Bu durum 1984 romanında Gerçek Bakanlığının arşiv çalışanlarının sürekli geçmişi değiştirmesi ile de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin çikolata tayınlarının oranında

durmadan bir değişim yaşanır, geçmişin durmadan değiştirildiği görülür. Günümüzde gerçeğin değiştirilmesi medya yoluyla yapılmaktadır.

Normalde hayvanların çiftlik evine girmeleri ve insanlar gibi yatakta yatmaları yasaktır. Fakat domuzlar Çiftlik evinde yaşamaya başlar ve yataklarda uyurlar Bu durumdan haberdar olan hayvanlar kuralları hatırlarlar. Fakat Squealer, hayvanların kafalarındaki kuşkuyu gidermek için her seferinde onları ikna eder. Hatta birkaç gün sonra domuzların diğer hayvanlardan bir saat sonra uyanmalarına bile ses çıkarmazlar.

“Yoldaşlar anlaşılan bizim çiftlik evinde yataklarda yattığımızı duymuşsunuz. Neden yatmayalım ki? Umarım, yatağı yasaklayan bir buyruk olduğunu da sanmıyorsunuzdur! Yatak yatıp uyunan yerdir. Böyle bakıldığında, ağıldaki saman yığını da yatak sayılır. Buyrukta bir insan buluşu olan yatak yasaklanıyordu. Biz de yatakların üzerinden çarşafı kaldırdık battaniyelerle yatıyoruz. Bu günlerde birçok konuda kafa patlatmak zorunda kalan bizler için bir yatak çok görülmemeli.” (Orwell, 2018: 84)

Hayvan Çiftliğinde kanunlar yönetimdekilerin ihtiyaçlarına göre değiştirilmekte ve yönetilen kesme bu durum kabul ettirilmektedir. Sürekli geçmişi ile oynanan hayvanlar da artık neyin doğru neyin yalan olduğunu ayırt edememektedir. Hafızası olmayan bir toplum, her anlatılana inanan halk Hayvan Çiftliği romanında da başarıyla ortaya konulmaktadır.

Whymper çiftliğe geldiğinde tayınların arttığından söz ederler. *“Napoleon ambarda neredeyse bomboş duran kovalara kum doldurulmasını, kumun üzerinin de elde kalan tahıl ve yemlerle örtülmesini buyurur.* (Orwell, 2018: 90) Böylece çiftlik hakkındaki söylentilere bir son verilmiş olunur.

2.8. Çoğunluğun Gücü

Romanda koyunlar, çiftlikteki hayvanlar arasında en az zeki olanlardandır. Hiçbir şeyi sorgulamadan tüm emirleri yerine getirdikleri için propagandaya karşı çok elverişlidirler. Bu yanları da roman boyunca Napoleon tarafından kullanılmaktadır. Romanda kurallara ne zaman bir hayvan karşı çıkacak olsa koyunları öğrendikleri şeyleri tekrar edip onu susturdıkları görülmektedir. Orwell'in hikâyesinde koyunlar totaliter bir devletin aldatılmış vatandaşlarını temsil ederler.

Kalabalık bir grubu oluşturan koyunlar domuzların her söylediğini koşulsuz kabul etmekte ve toplumu oluşturan diğer kesime de inandıklarını kabul ettirmektedirler. Örneğin, marşta, kurallarda, yem miktarlarında, alınan kararlarda ya da insanlarla ilişkilerde sürekli değişiklikler yapılır. Yapılan değişikliklerin büyük çoğunluğu koyunları desteği ile halka hemen kabul ettirilmektedir.

Squealer, koyunları bir hafta ayrı bir yere götürür ve onlara şarkı öğreteceğini söyler. Hayvanlar yine çalışmadan döndükleri bir akşam gördükleri karşısında şok olurlar. Çünkü domuzlar arka ayakları üzerinde bir insan gibi yürümektedirler. Hayvanlar tam seslerini yükseltecekleri sırada koyunlar melemeye başlar. *“Dört ayak iyi, iki ayak daha iyi! Dört ayak iyi iki ayak daha iyi!”* (Orwell, 2018: 141) Hayvanlar duvardaki maddeleri okumaya giderler. Duvarda tek bir emir yazmaktadır. *“Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar daha eşittir.”* (Orwell, 2018: 141)

Karşıtların birliği kuralını ispatlarcasına aynı kurucu güç yıkımın kendisine dönüşür. *Hayvan Çiftliği'*nde başını Napolyon'un çektiği, domuzlardan oluşan yönetici sınıf, diğer hayvanlarla birlikte kurdukları eşitlik düzeninin ana yıkıcı gücüdür; *“Domuzlar artık herkes için eşitliğin göstergesi olan yatay düzlemde dört ayak üzerinde yürümezler, bunun yerine diğerlerini hâkimiyet altına aldıklarının göstergesi olan iki ayak üzerindeki dikey konumda yürürler.”* (Morse, 1995: 88)

2.9. 1984 Romanı ve Hayvan Çiftliği

George Orwell'in distopya olarak kaleme aldığı bu iki eser de özgürlükler, adalet, mahremiyet, aile, sevgi gibi kavramlar yok edilmiştir. Toplumdaki her şey bir güç odağının etkisi altında

bulunmaktadır. 1984 romanı her an her yerde bireyleri izleyen tele ekranlar ve Big Brother ile ünlenirken, Hayvan Çiftliği romanı “*Bütün havyalar eşittir fakat bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir*” sözü ile arka planda yatan gerçeği gözler önüne sermektedir. (Orwell, 2001: 141) Her iki eserde de sorgulamayan, özgürlüklerini savunamayan, kendi gücünden habersiz yaşayanların özetle aklını kullanamayan hiçbir varlığın özgürlüğünün bir değeri yoktur. Gerçek devrimler ancak kişilerin eğitilmesi ve farkındalıklarının artmasıyla gerçekleşeceklerdir.

5.10.Korku Ortamı

Roman boyu bir korku ortamı hâkimdir. Roman başında John isimli kişi çiftliğin yönetimindedir. Devrimden sonra ise Napoleon başa gelir. Fakat yöneticiler değişse de hayvanların hayatında çok fazla bir şey değişmez ve korku süreci devam eder. Hayvanlar korkularından işlemedikleri suçları bile itiraf etmektedirler.

“Dört domuz Pazar toplantılarının kaldırılmasına karşı çıkar. Snowball’ın yıllardır Jones’in ajanı olduğunu itiraf ederler. Üç tavuk öne çıkarak rüyalarında Snowball’ı gördüklerini itiraf ederler. İki koyun ise Napoleon’a bağlılığı ile tanınan bir koçu öldürdüklerini itiraf ederler ve hepsi de oracıkta boğazlandı. Napoleon’un ayakları dibinden cesetten geçilemiyordu. Ortalığı kan kokusu kaplamıştı.” (Orwell, 2018: 99)

Napoleon ve diğer domuzların ihtiyaçları her şeyden üstün tutulur ve her zaman refah içerisinde yaşarlar. En ufak bir karşı çıkma durumunda ise hayvanlar Napoleon’un korumalığını yapan köpekler tarafından diğer hayvanların gözü önünde boğazlanarak öldürülmektedirler. Diğer hayvanların önünde öldürme nedenleri ise isyan etme gibi bir durumda başlarına ne geleceğini görmeleri içindir.

“Yaz ortalarında üç tavuğun Napoleon’a karşı suikast hazırlıklarına katıldıklarını itiraf ettiklerini işiten hayvanlar büyük bir korkuya kapıldılar. Tavuklar hemen idam edildi ve Napoleon’un güvenliği için yeni önlemler alındı. Geceleri yatağının çevresinde köpekler nöbet tutuyor. Yediği her yemek zehirli mi değil mi diye kontrol ediliyordu.” (Orwell, 2018: 108)

Clover, bir gün yine arkadaşlarının işlemedikleri suçlardan dolayı boğazlanarak öldürüldüklerine tanık olur. Durum karşısında çok üzülmesine rağmen asla isyan etmek gibi bir düşüncede bulunmaz. Çünkü şimdiki hayatlarının geçmişten daha iyi olduğuna inanmaktadırlar. Çünkü hayvanlara sürekli insanlar ve önceki hayatları kötü olarak gösterilmektedir.

“Bu içinde buldukları durumun bile Jones’un zamanundakinden daha iyi olduğunu ve her şeyden önce insanların çiftliğe geri dönmelerinin önlemesi gerektiğini biliyordu. Ne olursa olsun yönetime bağlı kalacak, kendisine verilen emirleri harfi harfine yerine getirecek ve Napoleon’un önderliğini kabul edecekti.” (Orwell, 2018: 101)

Sonuç

Kitabın alt başlığında da yazdığı gibi korkunç sonlu bir peri masalıdır [Hayvan Çiftliği](#). Domuzların telkinleriyle insanlara karşı nefretle gözleri kör edilen hayvanlar yani halk etrafında asil olup bitenleri göremez hale gelir. Görseler bile okuma yazma bilmemeleri, domuzlara yani yöneticilerine itaat etmeleri, sorgulamamaları onların sonlarını getiren şeyler olmaktadır. Kitabı bitirdikten sonra şu soru geliyor aklımıza, bütün insanlar eşittir, ama bazı insanlar daha mı eşittir? Toplumlarda yönetilen ve yöneten eşit öneme sahiptir. Önemli olan halkların örgütlenmesi, kendi haklarını gözetebilmesi ve liderlerini kontrol altında tutabilmesidir.

Tarihte gerçekleşen birçok devrimin sonucu oluşturulan yeni düzen hayal kırıklıkları ile sonuçlanmıştır. Orwell, sömüren ve sömürülen değişse de bu döngünün son bulmayacağı, ideal düzenin bir ütopya olduğu mesajını kitabında okuyucusuna hissettirmiştir. Hayvan Çiftliğinde her şey ne kadar güzel başlamıştır oysaki. İnsanlar da tıpkı çiftlikteki hayvanlar gibi kendilerini ezen ve

sömüren insanlardan tarih boyunca kaçmışlardır. Ancak bu devrimler yolundan sapmaya mahkûm olmuş daha baskıcı yönetimler oluşmuştur. Tıpkı kitapta olduğu gibi dönemin Rusya'sında Çar II. Nicholas'ın kötü yönetiminden bıkmış olan halk, Lenin gibi komünistler fikirleri ile bir anda devrim gerçekleştirmiştir. Ancak genellikle ideal bir toplum oluşturma isteğiyle başlayan hikâyeler kısır döngüyle sona ermişlerdir. Hayvan Çiftliği bu yönüyle iki uçlu bir yergi niteliği taşımaktadır.

Sorgulamayan, özgürlüklerini savunamayan, kendi gücünden habersiz yaşayanların özetle aklını kullanamayan hiçbir varlığın özgürlüğünün bir değeri yoktur. Gerçek devrimler ancak kişilerin eğitilmesi ve farkındalıklarının artmasıyla gerçekleşeceklerdir. Öyküde verilen mesaj apaçıktır: Başka bir dünyanın mümkün olduğunu düşünmek, özgürlük ve eşitlik peşinde koşmak, düzeni değiştirmek istemek, direnmek, savaşımlar vermek boşunadır. Mevcut düzenden başka bir düzen kurmak mümkün değildir. Ortaklaşa eylemlerle yeni bir dünya kuramayız. Devrim anlamsızdır. Efendiler ve köleler, sömürücüler ve sömürülenler, yönetenler ve yönetilenler hep olacaktır-bundan kaçış yoktur.

Yöneticilerin zaman içinde yakalandıkları iktidar hastalıkları, yönettiği toplumu önemseme seviyesinin gittikçe azalması çok güzel bir şekilde anlatılmaktadır. Yönetici olarak karşımıza çıkan domuzlar bir süre sonra bir kuklacı duruma gelmektedirler. Kendi konumlarını korumak için her fenalığı normal olarak görüp düşmanlarıyla bile anlaşma yapmaktadırlar. Yönetime gelenler yasayı kendilerine uygun hale getirmişler demokrasinin yerini oligarşik bir yapı almıştır. Romanda hayvanlar domuzların direktifleri ile insanları düşman olarak görmektedirler. Etraflarında asıl olup biteni görmemektedirler. Bunun sonucu olarak da hüsrana uğramışlardır. Gerçeği fark etmeleri geç olmuştur.

Kitap, komünizmin yanıltıcılığına dem vurmaktadır. Komünizm; herkesin eşit haklarda yaşaması gerektiğini öne sürer fakat bu ütöpiktir. Herkesin eşit olması için verilen ayaklanma, bazılarının daha eşit olmasıyla sonlanıyor. Bu, her zaman böyledir. Tarihte her zaman sömüren ve sömürülen, ezen ve ezilen siyah ve beyaz gibi ayrılmaz olarak ilerlemiştir. Tarihte gerçekleşen bütün devrimler hayal kırıklığıyla sonuçlanmış, başlangıçtaki düzenden farklı bir düzen sunmamışlardır. Ezilen ve ezen değişse de bu düzen son bulmayacaktır. Kitapta da gösterildiği gibi dönemin Rusya'sında Çar II. Nicolas'tan bıkan halk, çareyi Lenin ve komünist fikirlerinde bulmuşlardır fakat değişen tek şey lider olmuştur. Toplumsal düzenin özeti şu cümledir; Bütün hayvanlar eşittir, bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.

Orwell 1984 romanındaki gibi distopik bir tablo çizmiştir. Sömürü düzeninden kurtulmanın yolu olarak gözüken Sosyalizm'in yalnızca teoride iyi olabileceğini, Sistemin yönetiminde insan unsuru bulunduğu takdirde mutlaka tekrar bir sömürü düzeninin tesis edileceğini söylemek istemiş. İnsanın fitratı gereği, belli bir güce ulaştığı zaman kendini üstün görmemesinin mümkün olamayacağını, sosyal sınıf farklılıklarının her koşulda şekilleneceğinin vurgusunu yapmış.

Sonuç olarak, Orwell'in 1945 yılında yayımlanan Hayvan Çiftliği adlı eserinde dönemin sosyal ve siyasal durumunun ironisinin metnin her tarafına hâkim olduğu görülür. İnsanın hayvani doğası var olduğu sürece, sistemler değişse bile güç, iktidar hırsı ve toplumdaki eşitsizlikler her zaman olacaktır. En çarpıcı nokta ise eserin bir çocuk kitabı havasında "Bir Peri Masalı" alt başlığı altında sunulmuş olmasıdır. Oysa içerik bakımından bu yapıya ters bir görünüm çizer. Eserin sonunda iyiler kaybeder. Söylenmek istenenler, verilmek istenen mesajlar, ipuçları, kahramanların karakterlerinde ve söylemlerinde gizlidir. İroninin kullanımı açısından üzerinde durulması gereken bir eser olan Hayvan Çiftliği, dönemin Sovyet Rusya'sını anlatan ve yaşanan problemlere ayna tutan satirik bir eserdir. Film ve roman kıyaslandığında ise romanda yer alan çoğu unsurun değişiklik gösterdiği görülmektedir. Hem film hem de romanda verilmek istenen mesaj korunmuştur.

Kaynakça

Beer, Marx (2019). *Karl Marx Hayatı ve Öğretileri*, İstanbul: Maya Kitap

Carr, Edward Hallett (2006). *Sovyet Rusya Tarihi, Bolşevik Devrimi (1917-1923)*, C.I, İstanbul: Metis Yayınları.

Cebeci, Oğuz (2017). *Komik Edebi Türler Parodi, Satir ve İroni*, İstanbul: İthaki Yayınları.

Çelik, Selva (2019). "George Orwell'in Hayvan Çiftliği Adlı Eserinin Satirik Çerçeve İncelenmesi". *Anasay Dergisi*.

Fidan, İsmail (2018). "Hayvan Çiftliği Kitap İncelemesi", Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Hayvan Çiftliği Roman İncelemesi. edebiyat sultanı.com.

Hayvan Çiftliği Kitap İncelemesi ve Analizi. www.marjinal aforizma.com.

Kale, Özlem (2010). Edebiyat Sinema İlişkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 3/14, s.266.

Krupskaya, Nadejda (2013). *Lenin ve Halk Eğitimi*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Hamlen, William A. (2000), "The Economics of Animal Farm", *Southern Economic Journal*.

Lenin (2017). *Hatırlamak Tekrarlamak Kafa Yormak*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Morse, Donald E. (1995). "A Blatancy of Untruth: George Orwell's Uses of the Fantastic in Animal Farm", *Hungarian Journal of English and American Studies*.

Orwell, Gerorge (2018). *Hayvan Çiftliği* (Çev. Celal Üster), İstanbul: Can Yayınları.

Orwell, Gerorge. *Why I Write (Neden Yazıyorum)*, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2021.

Özveren, Merve. *Bir Masal Değirmeni ya da Hayvan Çiftliği*.

Sakallı, Fatih (2010). *Edebiyat ve Sinema*. İstanbul: Hat Yayınevi.

Yüce, Tuncay (2005). Sinema ve Edebiyat Türleri Arasında Görülen Etkileşimler, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 2, s.71.

E-kaynak: filmhafızası.com. Erişim tarihi: 28.05.2021.

E-kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Winston_Churchill. Erişim tarihi: 28.05.2021.

E-kaynak: <http://tr.wikipedia.o>